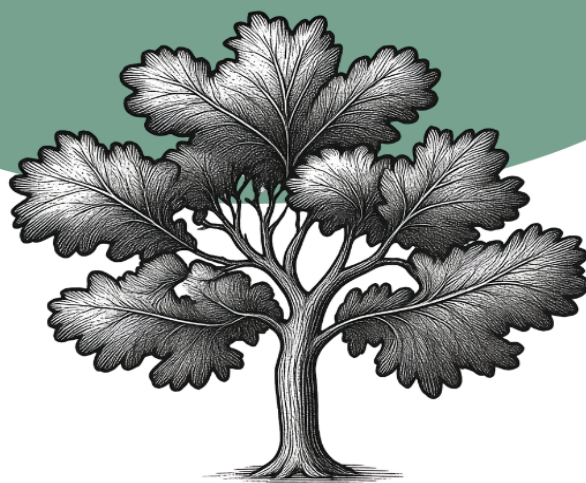

Werkplan

Verantwoorde opvang

laatst bijgewerkte versie:
April 2026

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
1. Omgang en gedrag binnen Skogo	5
Sensitieve en responsieve omgang	5
Respect voor autonomie	5
Structuur, grenzen en algemeen aanvaarde waarden en normen	6
<i>Gedragsregels binnen Skogo</i>	6
Stappenplan sociale veiligheid	8
2. Preventieve maatregelen	9
<i>Veiligheidsafspraken</i>	9
<i>Stappenplan – Kind niet opgehaald na sluitingstijd</i>	10
<i>Noodprotocol bij incident of ongeval</i>	11
<i>Protocol Kind vermist</i>	12
<i>Speelzones</i>	13
3. Spel en ontwikkeling	14
<i>Ontwikkeling via spel en recreatie</i>	14
Individuele afspraken bij extra uitdaging	14
1. Activiteiten met materialen	14
2. Activiteiten in de natuur	15
Klimmen in bomen	15
Bushcraft	17
Bushcraft bij Skogo	18
Wildplukken	18
Contact met dieren	19
Protocol Insectenbeten	19
3. Sport & spel	20
Balspellen	20
Rennen en tikspellen	20
4. Individuele afspraken bij extra uitdaging	21
5. Wanneer een activiteit niet doorgaat	21
6. Kinderen leren meedenken over veiligheid	21
7. Fiets veiligheid	22
Gedragsregels	22
Praktische regels	22
Veiligheidsmaatregelen	23
Incidenten tijdens het vervoer	23
Kind niet aanwezig	23
8. Hygiëne	24
Handhygiëne	24
Toiletgebruik	25
Eten en drinken	25
Wonden en vieze kleding	25

9. Situatieschets (Speellocaties)	26
De Rode Berk – Natuurlijke speeltuin met open zichtlijnen	26
ABC-speeltuin – Activiteitenzone voor gericht spel en sport	27
4. Begeleiding van interacties tussen kinderen	28
<i>Leren door samen te spelen</i>	<i>28</i>
<i>Rol van de medewerker</i>	<i>28</i>
5. Kennismaken met waarden en normen	29
<i>Waarden die in de praktijk ontstaan</i>	<i>29</i>
<i>Hoe kinderen hiermee kennismaken</i>	<i>29</i>
Bronnenlijst	30
Bijlage 1 – Schoonmaak- en hygiënechecklist	31

INLEIDING

Bij Skogo staat spelen, bewegen en plezier maken centraal. We bieden kinderen een veilige en levendige plek waar ze na school of thuis met plezier naartoe komen. Wij willen ervoor zorgen dat we voldoen aan de wettelijke eisen van verantwoorde dagopvang, op een manier die past bij onze visie:

Samen. Buiten. Spelen.

Dit document is gebaseerd op artikel 2; verantwoorde dagopvang (Besluit kwaliteit Kinderopvang, 2024). In dit document beschrijven we hoe wij de vier onderdelen van 'verantwoorde dagopvang' vertalen naar onze dagelijkse praktijk. Dit document is onderdeel van het beleidsplan Veiligheid en Gezondheid en dient als plan van aanpak voor (nieuwe) pedagogisch medewerkers.

Onze verantwoorde dagopvang wordt vormgegeven door het kwaliteitsmodel van professor J.M.A. Riksen-Walraven (Expertisecentrum Kinderopvang, 2020) en door de zes interactievaardigheden van Strik & Schoemaker (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Deze doelen zijn verweven in ons eigen beleid en in onze praktijk maar ook in het besluit kwaliteit kinderopvang (2024).

Wanneer er in de praktijk een situatie voordoet welke in het werkplan moet worden omschreven, omdat dit nog niet (volledig) is beschreven, mag dit worden gemeld bij de beleidsmedewerker.

Tijdens activiteiten buiten de locatie heeft de 1ste pedagogisch medewerker de rugtas bij zicht met standaarduitrusting.

In de rugtas zit:

- Een fles water;
- EHBO-set incl. DEET, vallen en stoten-gel en verzorging bij insectenbeten;
- Wildfluitje;
- (Spel)materiaal nodig op locatie (touw, afzetlinten, zaag, mes, loep, tarp, kompas, enz.);
- Vuilniszak (rest- en groenafval);
- Werktelefoon met volle batterij;
- Presentielijst v.d. dag.

1. OMGANG EN GEDRAG BINNEN SKOGO

Dit hoofdstuk is gebaseerd op de drie basale interactievaardigheden van Strik & Schoemaker (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

SENSITIEVE EN RESPONSIEVE OMGANG

Medewerkers zijn gedurende de opvangmomenten zichtbaar en beschikbaar voor de kinderen. Zij observeren het spel en het gedrag van de kinderen en stemmen hun handelen af op wat het kind laat zien en nodig heeft. Medewerkers benoemen emoties en gedrag en reageren hierop op een rustige en passende manier. Hierdoor voelen kinderen zich gezien en veilig.

In de dagelijkse praktijk stimuleren medewerkers de taalontwikkeling door gesprekken aan te gaan tijdens het spel en de dagelijkse momenten. Zij stellen open vragen, moedigen kinderen aan om hun ideeën en ervaringen te verwoorden en ondersteunen hen bij het verwoorden van gevoelens, bijvoorbeeld bij samenspel of conflicten.

De cognitieve ontwikkeling wordt gestimuleerd doordat kinderen worden uitgedaagd om na te denken, plannen te maken en oplossingen te bedenken binnen hun spel. Medewerkers begeleiden dit door vragen te stellen zoals: “Hoe wil je dit aanpakken?” of “Wat kun je doen als het anders loopt dan gedacht?”

RESPECT VOOR AUTONOMIE

Binnen de BSO krijgen kinderen ruimte om zelf invulling te geven aan hun ‘vrije tijd’. Zij kiezen zelf met wie zij spelen, aan welke activiteiten zij deelnemen en hoe zij hun spel vormgeven. Kinderen hebben daarmee veel autonomie over de manier waarop zij hun tijd bij Skogo besteden.

Deze autonomie geldt echter niet voor de locatie waar zij verblijven. Bij Skogo gaan kinderen mee naar de aangewezen speel- of activiteitenlocatie. Binnen deze kaders bepalen zij zelf of zij deelnemen aan een aangeboden activiteit.

De creatieve ontwikkeling wordt gestimuleerd door vrij spel, fantasierijk spel, bouwen met materialen en het zelf bedenken van spelvormen. Kinderen worden aangemoedigd om eigen ideeën te volgen en spel aan te passen of uit te breiden.

De cognitieve ontwikkeling wordt versterkt doordat kinderen zelf afspraken maken, spelregels bedenken en problemen oplossen die binnen het spel ontstaan. Medewerkers begeleiden dit proces door mee te denken en te reflecteren, passend bij de leeftijd van het kind.

STRUCTUUR, GRENZEN EN ALGEMEEN AANVAARDE WAARDEN EN NORMEN

Skogo biedt een duidelijke structuur door vaste momenten, herkenbare afspraken en duidelijke grenzen. Regels zijn afgestemd op de BSO-omgeving en worden consequent toegepast. Medewerkers leggen uit waarom regels gelden, zodat kinderen begrijpen wat er van hen wordt verwacht.

Algemeen aanvaarde waarden en normen worden dagelijks geoefend in de praktijk. Medewerkers begeleiden kinderen bij samen spelen, rekening houden met elkaar, respectvol communiceren en omgaan met conflicten. Kinderen worden gestimuleerd om naar elkaar te luisteren, gevoelens te benoemen en samen tot oplossingen te komen.

Daarnaast leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen voor de omgeving door zorgvuldig om te gaan met materialen en samen op te ruimen. Medewerkers geven hierin het goede voorbeeld en spreken kinderen hier op een positieve manier op aan.

GEDRAGSREGELS BINNEN SKOGO

Deze gedragsregels gelden op de hoofdlocatie (de Ontmoetingskerk), tijdens de haal-en breng momenten en tijdens de activiteiten buiten de hoofdlocatie, kortom overal. Deze gedragsregels zijn geldend voor de kinderen maar ook de medewerkers. Wij mogen elkaar aanspreken wanneer de gedragsregels niet gevolgd worden. Wij zorgen immers voor elkaar.

Binnen de gedragsregels hanteren de pedagogisch medewerkers de drie educatieve interactievaardigheden; 1. praten, uitleggen en luisteren. 2. Stimuleren van de ontwikkeling en 3. Begeleiden en stimuleren van onderlinge interactievaardigheden.

1. We zorgen voor elkaar	We praten vriendelijk en luisteren naar elkaar. Iedereen mag meedoen. We helpen elkaar als dat nodig is.
2. We gaan respectvol om met spullen en de omgeving	We gebruiken materialen waarvoor ze bedoeld zijn. We ruimen samen op. We laten de omgeving netjes en heel achter.
3. We bewegen veilig en letten op elkaar	We houden ons aan afspraken bij spelen, bouwen en sporten. We letten op elkaar en de ruimte om ons heen. We melden onveilige situaties en volgen aanwijzingen van medewerkers op.

4. We mogen veel, maar we doen het wel samen	Je mag kiezen wat je doet binnen de afspraken. We respecteren elkaars spel en ideeën. Bij een conflict lossen we het eerst samen op, anders helpt een medewerker.
5. We gebruiken woorden, geen handen	Bij boosheid of frustratie blijven we praten. We doen elkaar geen pijn.
6. We maken duidelijke afspraken	We blijven binnen de afgesproken speelruimte. We houden ons aan de veiligheidsafspraken en deze gedragsregels.
7. We gaan verantwoord om met vrijheid	We ontdekken en spelen zelfstandig binnen veilige grenzen. We laten anderen vrij in hun spel.
8. We staan open voor verschillen	Iedereen hoort erbij. We gaan respectvol met elkaar om.
9. We zorgen voor een fijne sfeer	We maken plezier en gaan positief met elkaar om.
10. Medewerkers zijn het voorbeeld	Pedagogisch medewerkers begeleiden kinderen positief en coachend. Ze zijn duidelijk, voorspelbaar en dichtbij. Ze bewaken de veiligheid en de afspraken met rust en aandacht.

STAPPENPLAN SOCIALE VEILIGHEID

Voor de sociale veiligheid in het algemeen zullen we onderstaande stappen volgen. Wanneer er vermoedens zijn van kindermishandeling en/of grensoverschrijdend gedrag zal het protocol Kindermishandeling & grensoverschrijdend gedrag worden gevolgd.

Stap	Wat doen we?	Doel
1. Signaleren	Observeren van gedrag en groepsdynamiek. Signalen van pesten, agressie of grensoverschrijdend gedrag herkennen.	Problemen vroegtijdig in beeld krijgen.
2. Direct handelen	Direct ingrijpen, rust creëren en kinderen zo nodig scheiden. Gedrag bespreken met aandacht voor grenzen en gevoelens.	Veiligheid herstellen.
3. Begeleiden & herstellen	Kinderen begeleiden bij het oplossen van conflicten. Afspraken maken en werken aan sociale vaardigheden.	Herstel en ontwikkeling stimuleren.
4. Registreren	Incident vastleggen (datum, betrokkenen, situatie en actie).	Inzicht krijgen en patronen signaleren.
5. Overleg & opvolging	Bespreken met pedagogisch coach. Bij herhaald gedrag een plan van aanpak maken.	Gerichte begeleiding en preventie.
6. Ouders betrekken	Ouders informeren en betrekken bij afspraken bij herhaald of ernstig gedrag.	Samenwerking en eenduidige aanpak.
7. Borging	Evalueren en waar nodig bijstellen binnen het team.	Sociale veiligheid blijvend waarborgen.

2. PREVENTIEVE MAATREGELEN

Preventie begint bij dagelijks toezicht. Pedagogisch medewerkers houden actief zicht op de groep, observeren gedrag en signaleren mogelijke risico's vroegtijdig. Er wordt gewerkt met vaste dagstructuren, duidelijke veiligheidsafspraken, gedragsregels en herkenbare speelzones, zodat kinderen weten wat er van hen verwacht wordt en waar zij zich mogen bevinden. Telmomenten worden structureel uitgevoerd, vooral bij overgangsmomenten zoals vertrek naar een speellocatie, terugkomst of einde van de dag.

Daarnaast wordt de speelomgeving regelmatig gecontroleerd op veiligheid. Materialen worden onderhouden, kapotte of onveilige onderdelen worden direct verwijderd en risico's in de natuurlijke omgeving worden vooraf ingeschat. Activiteiten worden afgestemd op de leeftijd en ontwikkelingsfase van de kinderen, waarbij een bewuste balans wordt gezocht tussen uitdaging en veiligheid.

VEILIGHEIDSAFSPRAKEN

- **Veiligheid gaat altijd vóór uitdaging.**
Medewerkers blijven dichtbij en houden toezicht passend bij de situatie.
- **Activiteiten worden afgestemd op de leeftijd, ervaring en mogelijkheden van het kind.**
Waar nodig worden **individuele afspraken** gemaakt.
- **Risico's worden vooraf ingeschat: ondergrond, hoogte, materialen, drukte, weer en energie van de groep.**
- **Medewerkers blijven actief betrokken:** ze kijken, begeleiden, coachen en interveniëren waar nodig.
- **Kinderen worden meegenomen in afspraken,** zodat zij leren inschatten wat veilig en verstandig is.

Wanneer een kind na sluitingstijd niet is opgehaald en er geen voorafgaand bericht van ouders is ontvangen, handelt Skogo volgens onderstaand stappenplan. Het welzijn en de veiligheid van het kind staan hierbij altijd voorop.

Om **18.05 uur** wordt telefonisch contact opgenomen met de ouders om te overleggen over het ophalen van het kind.

Wanneer er geen gehoor is, worden om **18.10 uur** de overige bekende telefoonnummers gebeld.

Indien dit geen contact oplevert, worden om **18.15 uur** de noodcontactpersonen van het kind benaderd, zoals familieleden, om afspraken te maken over het ophalen.

Wanneer ook dit geen resultaat heeft, worden om **18.30 uur** alle eerder gebelde nummers nogmaals geprobeerd.

Om **19.00 uur** wordt contact opgenomen met de houder of verantwoordelijke leidinggevende voor overleg en het maken van verdere afspraken. Indien de houder niet aanwezig is, komt deze zo spoedig mogelijk naar de locatie. Om hetzelfde uur zorgt de pedagogisch medewerker voor eten en eventuele noodzakelijke persoonlijke verzorging van het kind. Daarna neemt de medewerker het kind mee naar huis en neemt de contactinformatie mee.

Om **19.15 uur** wordt de politie geïnformeerd dat het kind niet is opgehaald en dat de pedagogisch medewerker het kind tijdelijk mee naar huis zal nemen. Indien mogelijk gaat het kind mee met de houder; anders gaat het kind mee met de pedagogisch medewerker die op dat moment aanwezig is.

- Aan de politie worden in dat geval de volgende gegevens doorgegeven:
 - naam van de pedagogisch medewerker;
 - naam en adres van de opvanglocatie;
 - naam van het kind;
 - naam, adres en telefoonnummers van ouders;
 - contactgegevens van de medewerker en de noodtelefoon van de organisatie.

NOODPROTOCOL BIJ INCIDENT OF ONGEVAL

1. Blijf rustig en zorg voor veiligheid	Beoordeel direct de situatie en voorkom verdere risico's. Breng indien nodig de groep op veilige afstand en zorg dat er toezicht blijft op alle kinderen.
2. Verleen eerste hulp	Start direct met EHBO. Gebruik het aanwezige EHBO-materiaal (bij thuisbasis of de standaard aanwezige set in de bakfiets/ rugzak). Een medewerker met een geldige EHBO-certificering voor kinderen verleent hulp.
3. Schakel hulp in indien nodig	Bel direct 112 bij: • Bewusteloosheid • Ernstige bloeding • Benauwdheid of verstikking • Ernstige allergische reactie • Hoofdletsel met bewustzijnsverlies • Vermoeden van botbreuk of ernstig trauma
4. Verdeel de taken	• Eén medewerker blijft bij het slachtoffer. • Eén medewerker vangt de groep op en bewaakt de veiligheid. • Achterwacht inschakelen indien nodig.
5. Informeer ouders (Noodnummers in werktelefoon)	Neem zo snel mogelijk contact op met de ouders/verzorgers en informeer hen over: • Wat er is gebeurd • Welke stappen zijn genomen • Of hulpdiensten zijn ingeschakeld
6. Registratie en evaluatie	Na afloop wordt het incident geregistreerd in de kindadministratie. Het voorval wordt geëvalueerd binnen het team en indien nodig worden aanvullende maatregelen genomen.

PROTOCOL KIND VERMIST

Wanneer een kind niet direct zichtbaar is, handelen medewerkers kalm, doortastend en volgens vaste tijdslijnen:

Binnen 0-5 minuten	• De medewerker blijft kalm en onderneemt direct actie. • Collega's worden onmiddellijk geïnformeerd. • De overige kinderen worden veilig verzameld en onder toezicht gehouden. • Twee medewerkers controleren gezamenlijk: - o de opvanglocatie of het activiteitenterrein; - o toiletten, hutten, bosranden, gebouwen en bekende speelplekken.
Na 10 minuten	• Is het kind nog niet gevonden, dan: - o worden ouders telefonisch geïnformeerd; - o wordt de leidinggevende/manager op de hoogte gebracht; - o wordt de zoekactie uitgebreid volgens afgesproken routes.
Na 15 minuten	• Is het kind nog niet gevonden, dan: - o worden ouders telefonisch geïnformeerd; - o wordt de leidinggevende/manager op de hoogte gebracht; - o wordt de zoekactie uitgebreid volgens afgesproken routes.
Tijdens het gehele proces	• Eén medewerker blijft aanspreekpunt voor ouders en politie. • Andere medewerkers blijven zoeken of zorgen voor de groep.

Wanneer wij spelen buiten de hoofdlocatie (de Ontmoetingskerk) worden er speelzones vastgesteld door de medewerker.

Kinderen herkennen de speelzone aan zichtbare markeringen:

- Partijlintjes met opvallende kleur (bijv. geel/oranje) tussen bomen.
- Paaltjes of natuurlijke markeringen (bijv. boomstronken) die door medewerkers worden aangewezen.
- Kleurige doekjes of vlaggetjes die aan takken hangen.
- Bij open terrein: kegels of pionnen die de randen aangeven.

De zone wordt altijd uitgelegd vóór het spelen. Voordat we starten, lopen medewerkers samen met de kinderen:

- **de grens van de zone af.**
- **wijzen herkenningspunten** aan (bijv. “Tot aan die grote dennenboom”, “Niet voorbij dat pad”, “Blijf tussen deze twee heuveltjes”).
- **leggen uit waarom die grens gekozen is.**

Kinderen kunnen de zone herkennen aan elementen in de natuur, zoals:

- een opvallende boom (dik, schuin, hoog).
- een open plek in het bos.
- een omgevallen boomstam.
- een pad of zandstrook dat als grens dient.
- een heuveltje, greppel of lichte hoogteverschil.

Medewerkers benoemen deze punten zodat kinderen ze onthouden. We kiezen alleen zones waar:

- medewerkers **goed zicht** hebben op het hele gebied.
- kinderen **niet te ver kunnen wegtrekken**.
- er geen directe gevaren zijn (zoals water, steile hellingen, dichte struiken, verkeersstromen).
- kinderen zich vrij kunnen bewegen zonder onoverzichtelijke hoeken.

Kinderen weten dat:

- ze **binnen de grens blijven**,
- ze **niet achter natuurlijke barrières** spelen (bijv. dichte struiken, diepe kuilen).

Signalen voor terugkomen; Bij dit signaal komen ze **meteen** terug naar de verzamelplek.

- een fluitsignaal,
- een voor afgesproken roep door de pedagogisch medewerker (Melodie of dierengeluid).

3. SPEL EN ONTWIKKELING

ONTWIKKELING VIA SPEL EN RECREATIE

Bij Skogo geven we kinderen ruimte om te ontdekken, bewegen en plezier maken. Veel van onze activiteiten zijn avontuurlijk en uitdagend, maar altijd verantwoord. Ons spelaanbod is breed, natuurlijk en avontuurlijk: hutten bouwen, balspellen, klimmen, magneetvissen, boogschieten enzovoort. Uiteraard wordt er nagedacht over verantwoord spelen en spelmateriaal. Dit activiteitenkader beschrijft per type activiteit welke veiligheidsafspraken gelden en de geldende preventieve maatregelen. De afspraken zijn flexibel genoeg om aan te sluiten bij de leeftijd en vaardigheden van het kind, maar duidelijk genoeg om risico's te beperken.

INDIVIDUELE AFSPRAKEN BIJ EXTRA UITDAGING

Sommige kinderen kunnen méér, anderen hebben minder risico-inzicht. Daarom:

- Medewerkers maken **kindgebonden afspraken** bij uitdagende activiteiten (klimmen, bouwen, snelheid, gereedschap).
- Deze afspraken worden **rustig uitgelegd**, zodat een kind weet wat kan en waarom.
- Wanneer een kind zich niet aan afspraken houdt, wordt de activiteit tijdelijk aangepast of stopgezet.

1. ACTIVITEITEN MET MATERIALEN

HUTTEN BOUWEN/ BOUWPROJECTEN

- Het hout wordt op maat gezaagd door de pedagogisch medewerker
- De takken worden vastgemaakt met natuurvezel touw
- Gebeurt in een afgebakend deel van het terrein.
- Takken worden gecontroleerd door medewerkers.
- Geen te zware materialen tillen voor jongere kinderen.
- Dakconstructies altijd onder begeleiding.
- Hutten worden gecontroleerd op stabiliteit voordat erin gespeeld wordt.

2. ACTIVITEITEN IN DE NATUUR

Tijdens activiteiten buiten de locatie heeft de 1ste pedagogisch medewerker de rugtas bij zicht met standaarduitrusting.

In de rugtas zit:

- Een fles water;
- EHBO-set incl. DEET, vallen en stoten-gel en verzorging bij insectenbeten;
- Wildfluitje;
- (Spel)materiaal nodig op locatie (touw, afzetlinten, zaag, mes, loep, tarp, kompas, enz.);
- Vuilniszak (rest- en groenafval);
- Werktelefoon met volle batterij;
- Presentielijst v.d. dag.

KLIMMEN IN BOMEN

We zien boomklimmen als een waardevolle, avontuurlijke activiteit — mits veilig.

Richtlijnen:

1. **Toezicht**
 - Klimmen gebeurt **altijd onder direct toezicht** van een pedagogisch medewerker.
 - De medewerker houdt toezicht op de hele activiteit en kan onmiddellijk ingrijpen bij risico's.
2. **Controle vooraf**
 - **Ondergrond:** bladeren of aarde (zacht), gras (gemiddeld), tegels/asfalt (niet of beperkt klimmen).
 - **Staat van de boom:** stabiliteit, droge en stevige takken, dikte van takken, gezondheid van de boom.
 - **Weersomstandigheden:** bij harde wind, regen of gladde takken wordt niet geklimmen.
3. **Hoogte en individuele afstemming**
 - Voor elk kind wordt een **individuele hoogtelimiet** afgesproken, afgestemd op leeftijd, ervaring en fysieke vaardigheden.
 - Kinderen mogen **maximaal 2 meter hoog** klimmen, tenzij een medewerker een lager limiet vaststelt.
 - Kinderen mogen **niet springen uit bomen**.
4. **Veilige landingsplek**
 - Er wordt alleen geklimmen op plekken waar de landing bij een eventuele val **veilig is** (zachte ondergrond, geen stenen of harde obstakels)

Preventieve maatregelen	Handelswijze bij incident
• Vaststellen van maximale klimhoogtes per leeftijdsgroep. Dit wordt visueel aangeduid door de pedagogisch medewerker. • Dagelijkse visuele check van klim- en speelplekken. • Uitleg aan kinderen over veilig klimmen en stoppen bij twijfel. • Actief toezicht door pedagogisch medewerkers. • Maximale klimhoogte van 2 meter.	• Medewerker verleent direct EHBO. • Situatie wordt veiliggesteld. • Ouders worden geïnformeerd. • Indien nodig wordt 112 gebeld. • Incident wordt geregistreerd en geëvalueerd met pedagogisch coach. • Eventuele aanpassing van afspraken of toezicht.

BUSHCRAFT

Tijdens onze uitjes in het bos is het mogelijk dat er Bushcraft skills kunnen worden aangeleerd. Dit gebeurt alleen wanneer de pedagogisch medewerker hierin geschoold/gespecialiseerd is. De kinderen dienen tijdens deze activiteiten, welke in kleine groepjes plaatsvindt, altijd naar de pedagogisch medewerker te luisteren en zich aan de uitgelegde gedragsregels te houden. Wanneer dit niet het geval is, mag de medewerker besluiten het kind uit te sluiten van de activiteiten. Wat Bushcraft, in het algemeen, inhoudt leest u in het artikel van Egbert Kloppenberg (figuur 1).

Figuur 1.

BIMBAM Gezinsgids

Bij de les Natuurlijk

Leave no trace

Tekst: Egbert Kloppenberg

Een nieuw spannend computerspel of een nieuwe sport? Wat is bushcraft eigenlijk? In deze afleveringen gaan we telkens weer iets nieuws ontdekken van deze spannende, avontuurlijke, maar vooral ook leuke hobby.

Even voorstellen:

Voordat ik verderga, wil ik eerst iets over mezelf vertellen. Mijn naam is Egbert Kloppenberg en in het dagelijkse leven gaaf ik les op een vmbo. Op deze school begeleid ik ook kinderen die het niet zo makkelijk hebben, gepoet worden of faalangstig zijn.

Het woord "bushcraft"

1. Volgens Wikipedia is "bushcraft" een verzamelnaam voor vaardigheden die nodig zijn om in de natuur te verblijven. De letterlijke Nederlandse betekenis van bushcraft is "bos-ambacht". Het betekent dus zoiets als "werken in een bos". Nu gaan wij natuurlijk niet werken in een bos. Dat laten we graag aan de boswachter over. Wij gaan voor ons plezier naar het bos en willen daar graag genieten van alles wat God geschapen heeft in de natuur. Daarnaast is het belangrijk dat je goed met de natuur leert omgaan. Een belangrijke regel bij bushcraft is dan ook: *leave no trace*. In het Nederlands betekent dit: laat geen sporen achter. Als je bijvoorbeeld een onderkomen (zo noemen we een hut) hebt gebouwd, breek je die weer af voor je weggaat. Ook bouw je nooit een onderkomen tegen een levende, gezonde boom aan. Daar kan die boom namelijk niet zo goed tegen. Je beschadigt dan de schors en die is voor een boom heel belangrijk om in leven te blijven.

Bushcraft en survival

2. Bij bushcraft leer je dus allerlei dingen om in de natuur te kunnen overleven. Maar wat is dan het verschil tussen bushcraft en survival? Vraag je je misschien af. Bushcraft doe je alleen voor je plezier. Het is je hobby om in de natuur bezig te zijn: zo kun je vuur maken, eten uit de natuur en bijvoorbeeld een onderkomen bouwen. Maar bij survival ben je op een plek terechtgekomen zonder dat je dat wilt. Door een ongeluk of doordat je verdwaald bent, sta je er plotseling alleen voor. Je moet zien te overleven en je wilt zo snel mogelijk weer weg uit die omgeving. Dan kun je de bushcraftvaardigheden goed gebruiken! Nu je meer weet over bushcraft, ben je misschien ook al nieuwsgierig naar hoe je een onderkomen moet bouwen. Daarover een volgende keer iets meer.

22

23 bimbam

17 november 2022

Opmerking. Overgenomen uit *BIMBAM Gezinsgids* door E. Kloppenberg, 2022 (<https://bushcraftne.nl/bimbam-gezinsgids-bushcraften-voor-kinderen/>). Copyright 2022, BIMBAM.

BUSHCRAFT BIJ SKOGO

Om de veiligheid van kinderen te waarborgen, maken kinderen bij Skogo geen gebruik van messen of ander gereedschap dat eventueel nodig kan zijn bij bushcraft. Wanneer het gebruik van gereedschap noodzakelijk is voor een activiteit, zoals het voorbereiden van materialen voor het bouwen van een schuilhut zoals beschreven door Egbert Kloppenberg (figuur 1), wordt dit uitsluitend uitgevoerd door een pedagogisch medewerker. De pedagogisch medewerker zorgt ervoor dat materialen, zoals hout en touw, veilig en gebruiksklaar worden aangeboden aan de kinderen.

In plaats daarvan richten wij ons op:

- **Schuilplaats bouwen (Shelter):** Beschutting maken met natuurlijke materialen (takken, bladeren) of een tarp, om te beschermen tegen weersinvloeden.
- **Water vinden en zuiveren:** Het opsporen van waterbronnen en technieken toepassen om drinkwater te filteren en te koken.
- **Knoop- en touwtechnieken:** Essentiële knopen (zoals de paalsteek of mastworp) voor het bouwen van constructies.
- **Navigatie:** Oriënteren zonder moderne technologie, gebruikmakend van kompas, kaart of natuurlijke kenmerken.
- **Eetbare planten en sporenkennis:** Herkennen van eetbare planten, noten en bessen, en het lezen van diersporen.

WILDPLUKKEN

Tijdens onze uitjes in de natuur is het mogelijk dat er, afhankelijk van het seizoen, mogelijkheden zijn om planten en bloemen te plukken waarvan we lekkernijen kunnen maken zoals kruidenboter.

Onze pedagogisch medewerkers hebben kennis van planten en zullen bijvoorbeeld een brandplek van brandnetel behandelen met weegbree. Ook kan de pedagogisch medewerker gevaarlijke planten herkennen en kinderen hiervoor waarschuwen, zoals Berenklauw, Jacobskruiskruid en de Waterscheerling.

Kinderen mogen nooit planten zonder toestemming in hun mond stoppen. Kinderen dienen altijd te laten zien wat zij hebben geplukt. De planten en bloemen worden altijd gewassen voordat het wordt geproefd.

Binnen onze natuureducatie zullen wij paddenstoelen niet behandelen.

CONTACT MET DIEREN

Kinderen kunnen in de natuur in contact komen met dieren, al is deze kans klein. Dieren zoals hazen en herten worden doorgaans afgeschrikt door de aanwezigheid en activiteit van kinderen. In bepaalde seizoenen komen ook grotere wilde dieren voor in de omgeving van Hattem, zoals wilde zwijnen en de wolf.

Hier houden wij rekening mee door in deze periodes bepaalde gebieden te vermijden, zodat dieren voldoende ruimte behouden en confrontaties worden voorkomen. Daarnaast zijn medewerkers alert op sporen en signalen van deze dieren.

Mocht er toch contact zijn geweest met dieren, dan wassen kinderen altijd hun handen. Medewerkers hebben hiervoor water bij zich in hun rugtas. Daarnaast dragen zij een wildfluitje om dieren indien nodig op afstand te houden.

PROTOCOL INSECTENBITEN

Controle momenten Er wordt extra gelet op: • Hoofd en haargrens • Oksels • Knieholtes • Liezen • Achter de oren	• Na het buitenspelen in natuur- of groene omgevingen • Na activiteiten in hoog gras, bos of struikgewas • Aan het einde van de opvangdag (met name bij vakantiedagen) • Wanneer een kind jeuk, pijn of irritatie aangeeft • Bij zichtbare roodheid, zwelling of een insect op de huid
Wat te doen bij een insectenbeet?	• De beet wordt bekeken op: - o Roodheid - o Zwelling - o Warmte - o Jeuk of pijn • Indien nodig: - o Wordt de plek schoongemaakt met water - o Wordt verkoeling toegepast (bijv. nat washandje) - o Worden brandharen verwijderd met plakband.

	o Wordt de plek behandeld met Prik weg (VSM)
Wat te doen bij een tekenbeet?	• De teek wordt zo snel mogelijk verwijderd met een tekenpincet of tekenkaart • De huid wordt daarna gecontroleerd • Datum en plek van de beet worden genoteerd • Ouders worden altijd geïnformeerd tijdens de overdracht.

3. SPORT & SPEL

BALSPellen

- Worden gespeeld op veilige afstand van andere activiteiten.
- Spel wordt aangepast aan de leeftijd (bijv. zachte ballen voor jongere kinderen).
- Bij drukke groepen wordt het veld verdeeld in zones.

RENNEN EN TIKSPellen

- Toegestaan op open, overzichtelijke plekken.
- Niet in de buurt van zaagplek of schietzone.
- Bij nat gras wordt de intensiteit van het spel aangepast.
- Nooit binnen.

4. INDIVIDUELE AFSPRAKEN BIJ EXTRA UITDAGING

Sommige kinderen kunnen méér, anderen hebben minder risico-inzicht. Daarom:

- Medewerkers maken **kindgebonden afspraken** bij uitdagende activiteiten (klimmen, bouwen, snelheid, gereedschap).
- Deze afspraken worden **rustig uitgelegd**, zodat een kind weet wat kan en waarom.
- Wanneer een kind zich niet aan afspraken houdt, wordt de activiteit tijdelijk aangepast of stopgezet.

5. WANNEER EEN ACTIVITEIT NIET DOORGAAT

Een medewerker kan altijd besluiten een activiteit niet door te laten gaan wanneer:

- de ondergrond onveilig is (glad, hard, bevroren);
- het weer risico's geeft (wind, onweer, extreme hitte);
- de groep te druk of te vol is om het veilig te begeleiden;
- materialen niet in orde zijn;
- het gedrag of de energie van kinderen niet aansluit bij de activiteit.

Veiligheid is nooit een discussiepunt.

6. KINDEREN LEREN MEEDENKEN OVER VEILIGHEID

We betrekken kinderen actief bij veiligheid door:

- risico's samen te bespreken ("Wat is een goede plek om te klimmen?")
- afspraken samen te maken
- kinderen te laten meedenken hoe een activiteit leuk én veilig blijft
- successen te benoemen ("Goed dat je even wachtte tot het vrij was!")

7. FIETS VEILIGHEID

Bij Skogo vinden we het belangrijk dat kinderen zich veilig verplaatsen, zowel tijdens de haal- en brengmomenten van school als bij uitstapjes naar speel- en activiteitenlocaties. Hierbij geldt altijd: veiligheid gaat vóór snelheid.

Wanneer een kind herhaaldelijk instructies negeert of zich niet aan de gemaakte afspraken houdt, wordt dit besproken met ouders. Samen wordt gekeken naar mogelijke oorzaken, passende begeleiding en aanvullende maatregelen.

GEDRAGSREGELS

- Kinderen volgen de verkeersregels en bewegen zich op een veilige en geordende manier door het verkeer.
- Kinderen volgen de duidelijke instructies van de pedagogisch medewerker bij het oversteken, afslaan, stoppen en andere verkeerssituaties.
- De pedagogisch medewerker geeft extra instructies bij kruispunten, verkeerslichten en andere situaties die extra aandacht vragen.
- De pedagogisch medewerker fietst met de bakfiets voorop; de kinderen volgen achter de bakfiets.
- Kinderen luisteren altijd naar de instructies van de pedagogisch medewerker.
- Bij slecht weer, zoals regen, gladheid of harde wind, wordt de route, snelheid of vervoerswijze aangepast wanneer de situatie daarom vraagt.
- Kinderen houden voldoende afstand tot elkaar zodat zij veilig kunnen remmen en manoeuvreren.

PRAKTISCHE REGELS

- Kinderen verzamelen op een vaste, vooraf afgesproken plek op het schoolplein.
- De aanwezigheidslijst wordt gecontroleerd voordat de groep vertrekt.
- De pedagogisch medewerker begeleidt het vervoer met de bakfiets voorop.
- Kinderen die deelnemen aan het groepsvervoer fietsen achter de bakfiets en blijven bij de groep.
- Kinderen die in de bakfiets worden vervoerd, blijven tijdens de rit op hun zitplaats zitten.
- Per fietsgroep begeleidt één pedagogisch medewerker maximaal 8 kinderen naast de kinderen die in de bakfiets worden vervoerd.
- Kinderen fietsen achter elkaar.

VEILIGHEIDSMATREGELEN

- Pedagogisch medewerkers dragen een fluorescerend veiligheidshesje.
- Kinderen die deelnemen aan het groepsvervoer dragen een fluorescerend veiligheidshesje.
- Kinderen en medewerkers houden zich aan de geldende verkeersregels en de gemaakte veiligheidsafspraken.
- De begeleidende pedagogisch medewerker beschikt over een EHBO-set en een telefoon voor noodgevallen.
- Ophaalroutes zijn vooraf bekend bij ouders en medewerkers. Wanneer de veiligheid hier aanleiding toe geeft, kan van de gebruikelijke route worden afgeweken.
- Voor vertrek, tijdens het vervoer en bij aankomst worden telmomenten uitgevoerd om de aanwezigheid van alle kinderen te controleren.
- Kinderen worden begeleid in verkeersvaardigheden, zoals veilig fietsen, in de groep blijven en het opvolgen van instructies.
- Bij grotere fietsgroepen streven wij ernaar een tweede begeleider of stagiaire in te zetten, passend binnen de geldende wet- en regelgeving.
- Bij regen, harde wind, extreme hitte of andere weersomstandigheden worden aanvullende veiligheidsmaatregelen genomen, zoals een aangepast tempo, extra rustmomenten of een alternatieve route.

INCIDENTEN TIJDENS HET VERVOER

Wanneer zich tijdens het vervoer een incident voordoet, stopt de pedagogisch medewerker op een veilige locatie. De overige kinderen stoppen eveneens op een veilige plaats en wachten op verdere instructies. De pedagogisch medewerker beoordeelt de situatie, verleent indien nodig eerste hulp en informeert ouders wanneer de situatie daarom vraagt.

KIND NIET AANWEZIG

Als een kind niet op de afgesproken plek aanwezig is:

- De pedagogisch medewerker controleert of het kind mogelijk op een andere afgesproken locatie aanwezig is.
- Indien het kind niet wordt aangetroffen, wordt direct contact opgenomen met de school en de ouders.
- Wanneer ouders niet bereikbaar zijn, wordt contact opgenomen met de houder of de aangewezen achterwacht.
- De pedagogisch medewerker handelt volgens de gemaakte afspraken (protocol kind vermist) rondom vermissing en blijft de situatie actief opvolgen totdat duidelijk is waar het kind zich bevindt.

8.HYGIENE

Skogo deelt zijn thuisbasis met de ontmoetingskerk. De schoonmaak wordt gefaciliteerd. Naast de wekelijkse schoonmaak zorgen wij ook voor de dagelijkse hygiëne en dragen wij bij aan de zorg van de locatie. Dit doen we aan de hand van de schoonmaak- en hygiënechecklist (bijlage 1).

HANDHYGIËNE

Wanneer handen wassen?

Kinderen en pedagogisch medewerkers wassen hun handen:

- Na het buitenspelen
- Na activiteiten met zand, water, modder, verf of natuurlijke materialen
- Voor het eten en drinken
- Na toiletgebruik
- Na hoesten, niezen of het snuiten van de neus
- Na contact met dieren of dierlijk materiaal
- Wanneer handen zichtbaar vuil zijn

Hoe handen wassen?

Handen worden gewassen:

- Met water en zeep
- Minimaal 20 seconden
- Handen worden goed afgedroogd met een schone handdoek of papieren doek

Indien handen wassen tijdelijk niet mogelijk is:

- Worden vochtige doekjes gebruikt
- Dit is altijd een **tijdelijke oplossing**, geen vervanging van handen wassen

TOILETGEBRUIK

Regulier toiletgebruik

REGULIER TOILETGEBRUIK

- Kinderen gebruiken altijd het toilet op de hoofdlocatie vóór aanvang van activiteiten, zowel binnen als buiten.
- Pedagogisch medewerkers herinneren kinderen actief aan toiletbezoek en begeleiden of controleren waar nodig.

TOILETGEBRUIK TIJDENS ACTIVITEITEN OP EXTERNE LOCATIES

- Indien een kind onverhoopt toch naar het toilet moet tijdens een activiteit, maakt de pedagogisch medewerker een veiligheids- en praktische inschatting:
 - o terug naar de hoofdlocatie voor toiletgebruik, of
 - o is het mogelijk om de activiteit door te laten gaan totdat de activiteit tijd voorbij is, of
 - o kan het kind zelfstandig zijn behoefte doen aan de rand van de speellocatie binnen het zicht van de pedagogisch medewerker.

In het geval van buitenplassen wordt dit alleen toegestaan op een discrete, veilige plek om privacy en hygiëne te waarborgen. Direct daarna worden handen gewassen of desinfectiemiddelen gebruikt.

Hierbij behoudt de pedagogisch medewerker het zicht op de spelende kinderen. De pedagogisch medewerker heeft vuilniszakken in zijn rugzak om de ontlasting in op te vangen en mee te nemen zodat dit niet in de natuur blijft liggen.

ETEN EN DRINKEN

- Voor het eten en drinken:
 - o Wassen kinderen en medewerkers altijd hun handen
- Eten gebeurt:
 - o Op vaste momenten
 - o Op een schone plek
- Eten dat op de grond is gevallen wordt **niet opnieuw gegeten**
- Drinkbekers en eetmaterialen zijn persoonlijk en worden niet gedeeld

WONDEN EN VIEZE KLEDING

- Kleine wondjes worden:
 - o Schoongemaakt
 - o Afgedekt indien nodig
- Bij vieze of natte kleding:
 - o Worden ouders geïnformeerd
 - o Wordt reservekleding gebruikt indien aanwezig

9. SITUATIESCHETS (SPEELLOCATIES)

Skogo maakt gebruik van twee vaste speellocaties in en rondom Hattem: De Rode Berk en de ABC-speeltuin. Deze locaties worden gekozen vanwege hun speelmogelijkheden, bereikbaarheid en de mogelijkheid om overzicht en veiligheid te waarborgen. Elke locatie heeft eigen kenmerken en bijbehorende afspraken die passen binnen de speelvisie van Skogo: vrijspelen, uitdaging, avontuur en recreatie binnen duidelijke kaders.

DE RODE BERK – NATUURLIJKE SPEELTUIN MET OPEN ZICHTLIJNEN

De Rode Berk is een overzichtelijke, natuurlijke speeltuin met veel ruimte en duidelijk zicht voor de begeleiders.

ROUTE DE RODE BERK:

Kenmerken van de locatie:

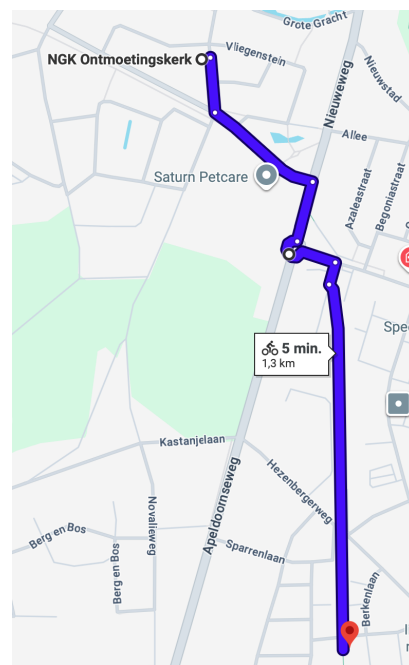
- Een open terrein met grasvelden, zand en natuurlijke elementen zoals boomstammetjes en heuveltjes.
- Speeltoestellen die uitnodigen tot klimmen, balanceren, bouwen en rollenspel.
- Duidelijke grenzen die voor kinderen zichtbaar en gemakkelijk te herkennen zijn (kinderhekjes, paden, natuurlijke begrenzing zoals struiken).

Gebruik binnen Skogo:

- Deze locatie is geschikt voor vrij spel met toezicht op afstand, omdat de zichtlijnen goed zijn.
- Kinderen kunnen zelfstandig verkennen zolang zij binnen de afgesproken speelzone blijven.
- Er is ruimte voor sport en spel, maar vooral gericht op spelen in en rondom de toestellen.

Risicoinventarisatie:

Bij de speeltuin De Rode Berk is het omringende groen (de bosjes) geen onderdeel van het speelgebied. Hier is geen zicht op de spelende kinderen of de eventuele materialen die hier zijn achtergelaten door derden. Bij aankomst van de speellocatie worden de gedragsregels herhaald en de speelzone (de al bestaande grenzen van de speeltuin) van de speellocatie duidelijk gecommuniceerd of gevisualiseerd.

ABC-SPEELTUIN – ACTIVITEITENZONE VOOR GERICHT SPEL EN SPORT

De ABC-speeltuin is een compact ingerichte speeltuin met veel speelmogelijkheden binnen een afgebakend gebied.

Kenmerken van de locatie:

- Toestellen zoals schommels, glijbanen, klimrekken en draaischijven.
- Een goed omheind terrein waar kinderen zich vrij kunnen bewegen zonder dat zij de zone ongemerkt kunnen verlaten.
- Overzichtelijke structuur waardoor een medewerker meerdere kinderen tegelijk kan begeleiden.

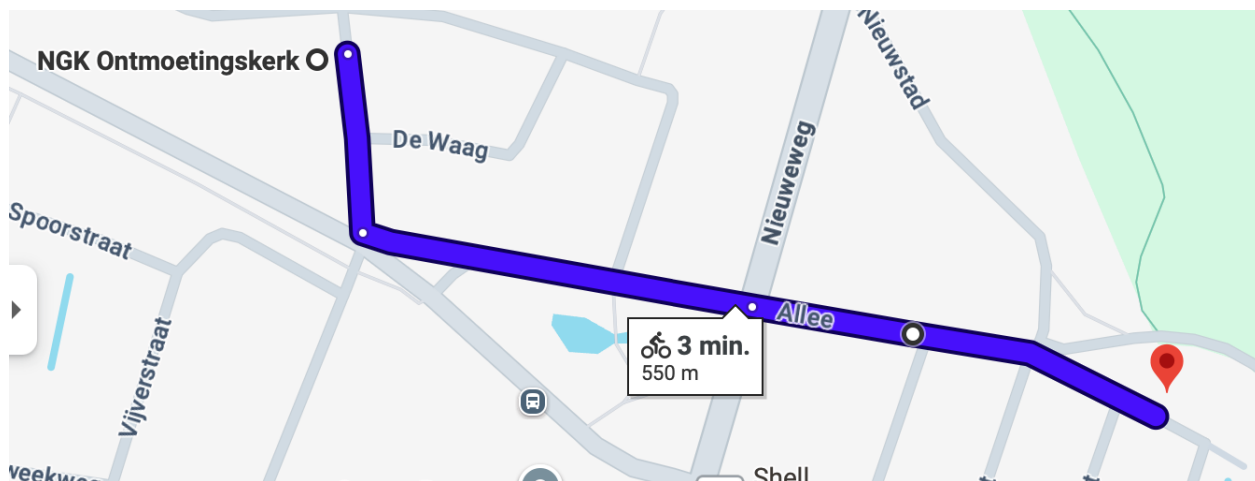
Gebruik binnen Skogo:

- Deze locatie wordt gebruikt voor activiteiten waarbij kinderen meer structuur of nabij toezicht nodig hebben.
- Er is ruimte voor sport en spel, maar vooral gericht op spelen in en rondom de toestellen.
- De ABC-speeltuin is geschikt voor zowel vrij spel als begeleide spelvormen, zoals tikspellen en spelopdrachten.

Risicoinventarisatie:

Bij de ABC-speeltuin is het omringende groen (de bosjes) geen onderdeel van het speelgebied. Hier is geen zicht op de spelende kinderen of de eventuele materialen die hier zijn achtergelaten door derden. Bij aankomst van de speellocatie worden de gedragsregels herhaald en de speelzone (de al bestaande grenzen van de speeltuin) van de speellocatie duidelijk gecommuniceerd of gevisualiseerd.

ROUTE ABC-SPEELTUIN:

4.BEGELEIDING VAN INTERACTIES TUSSEN KINDEREN

LEREN DOOR SAMEN TE SPELEN

De opvang is een kleine samenleving. Kinderen oefenen dagelijks met samenwerken, delen, wachten op je beurt, onderhandelen en het oplossen van kleine conflicten. Medewerkers spelen mee, helpen bij conflicten en moedigen samenwerking aan zonder het spel te sturen.

ROL VAN DE MEDEWERKER

Onze pedagogisch medewerkers begeleiden deze sociale processen met rust en aandacht. Zij:

- Benoemen wat ze zien gebeuren
- Helpen kinderen woorden te geven aan emoties of wensen
- Stimuleren kinderen om naar elkaar te luisteren
- Ondersteunen bij het vinden van oplossingen

We werken coachend: niet straffen of overnemen, maar begeleiden zodat kinderen zelf ervaren hoe je tot afspraken en samenwerking komt.

5. KENNISMAKEN MET WAARDEN EN NORMEN

WAARDEN DIE IN DE PRAKTIJK ONTSTAAN

Kinderen leren bij Skogo dat we een gemeenschap zijn waarin we elkaar respecteren en zorg dragen voor de omgeving. Waarden zoals eerlijkheid, respect, verantwoordelijkheid, samen spelen en rekening houden met elkaar zijn zichtbaar in ons dagelijks handelen.

HOE KINDEREN HIERMEE KENNISMAKEN

Dit gebeurt vooral door:

- Voorbeeldgedrag van medewerkers;
- (spontane) Gesprekken tijdens spelmomenten;
- Veiligheidsafspraken en gedragsregels;
- Reflectiemomenten als iets niet eerlijk of veilig voelt;
- Zorg dragen voor materialen, natuur en de groep.

Kinderen ontdekken op een open en vriendelijke manier hoe je samenleeft en speelt, en hoe je anderen behandelt. Dit sluit aan bij de natuurlijke nieuwsgierigheid en sociale ontwikkeling van kinderen in de basisschoolleeftijd.

Door aan kinderen uit te leggen wat in een bepaalde situatie goed is om te doen, bijvoorbeeld begroeten als je ergens binnenkomt, leren kinderen hoe zij zich moeten gedragen. Je legt aan kinderen de gewoonten en de regels uit die we met elkaar hebben afgesproken, en helpt hen om zich eraan te houden. Hierdoor leren kinderen wat belangrijk is in het leven, zoals eerlijkheid en respect voor anderen. (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.)

BRONNENLIJST

Besluit kwaliteit kinderopvang. (2024, 01 juli). Overheid.nl. Geraadpleegd op 12 december 2025, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0039936/2024-07-01#Hoofdstuk2>

Expertisecentrum Kinderopvang. (2020). *Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: Doelstellingen en kwaliteitscriteria*. Geraadpleegd op 12 december 2025, van <https://expertisecentrumkinderopvang.nl/bibliotheek/bronnen/pedagogische-kwaliteit-in-de-kinderopvang-doelstellingen-en-kwaliteitscriteria>

Nederlands jeugdinstituut. (z.d.). *Interactievaardigheden van de pedagogisch professional*. Geraadpleegd op 12 december 2025, van <https://www.nji.nl/kennis/kinderopvang/interactievaardigheden-van-de-pedagogisch-professional>

BIJLAGE 1 – SCHOONMAAK- EN HYGIENECHECKLIST

Taak	Frequentie	Uitgevoerd door	Afvinken
Vloeren vegen/stofzuigen in groeps- en speelruimtes	Dagelijks	Medewerker	☐
Tafels en stoelen afnemen	Dagelijks	Medewerker	☐
Keuken/blad en kooktoestellen schoonmaken	Na gebruik	Medewerker	☐
Speelgoed dat in de mond komt reinigen	Dagelijks	Medewerker	☐
Overig speelgoed en materialen reinigen	Wekelijks	Medewerker	☐
Buitenspeelgoed controleren en schoonmaken	Wekelijks	Medewerker	☐
Toiletten en wastafels schoonmaken/desinfecteren	Dagelijks	Medewerker	☐
Afvalbakken legen en schoonmaken	Dagelijks	Medewerker	☐
Handzeep, handdoekjes en toiletpapier aanvullen	Dagelijks	Medewerker	☐
Kinderen begeleiden bij handen wassen	Bij momenten zoals eten, toilet, buitenspelen	Medewerker	☐
Evaluatie schoonmaakproces	Maandelijks	Coördinator	☐